

Studiul de evaluare a pieței de micro-finanțare în Republica Moldova: Rezumat Executiv

Scurt despre proiect

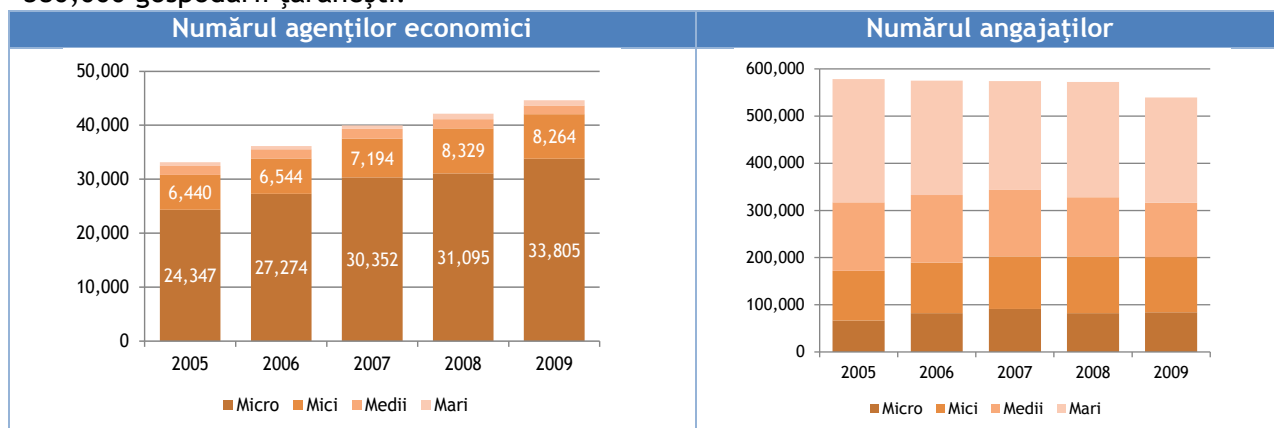
Ministerul Agriculturii al Republicii Moldova, împreună cu Banca Mondială, au finanțat “Studiul de evaluare a pieței de micro-finanțare în Republica Moldova”, implementat de către compania Business & Finance Consulting (BFC) utilizând cea mai recentă informație disponibilă la 20 decembrie 2010. Accentul studiului a fost pus pe:

- Microîntreprinderi
- Asociații de Economii și Împrumut (AEÎ)
- Organizații de Microfinanțare (OMF)

Disponibilitatea serviciilor, produsele oferite și portofoliile instituțiilor care oferă microfinanțare au fost evaluate în paralel cu evaluarea cererii pentru astfel de servicii din partea microîntreprinderilor. BFC a identificat obstacolele în microfinanțare și a dat recomandări pentru înlăturarea lor.

Microîntreprinderile în economia moldovenească

Întreprinderile micro, mici și mijlocii (ÎMMM) constituiau 97.8% din afacerile formale în 2010. În total, în aceste întreprinderi erau angajați circa 316,000 lucrători. Microîntreprinderile sunt definite ca societăți cu mai puțin de zece angajați și valoarea totală a vânzărilor și activelor mai mică de 3 milioane MDL. În Moldova microîntreprinderile au în mediu 2-3 angajați, generând 15.6% din nivelul oficial total al ocupației forței de muncă. Conform raportărilor Biroului Național de Statistică, în republică există doar 34,000 microîntreprinderi, dar această cifră nu include un număr considerabil de întreprinderi neînregistrate, deținători de patente și gospodării țărănești. Numărul real al microîntreprinderilor este considerat a fi în jur de 100,000, plus o valoare estimativă de 380,000 gospodării țărănești.

Sursa: Biroul Național de Statistică

Cererea pentru microcreditare

Cererea curentă de credite în rândul microîntreprinderilor nu este mare, la fel sunt și cunoștințele lor în domeniul financiar. În timp ce un sfert dintre microîntreprinderile chestionate au raportat că ar fi primit un împrumut în ultimii trei ani - de multe ori de la

May 6, 2011

Business & Finance Consulting

BFC
Max-Högger-Strasse 6
CH-8048 Zurich, Switzerland

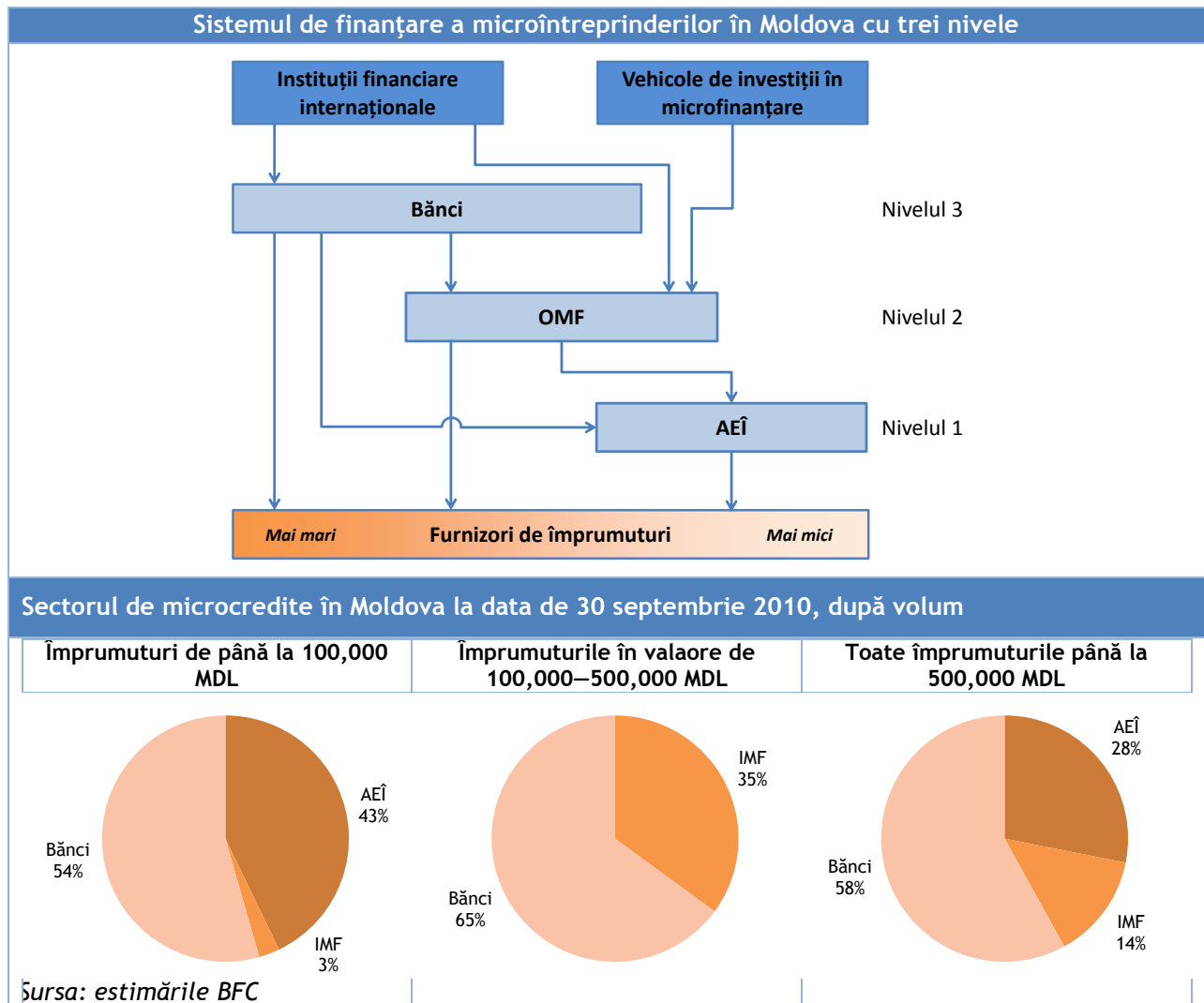
Phone: +41 44 784 22 22
Fax: +41 44 784 23 23

info@bfconsulting.com
www.bfconsulting.com

prieteni sau familie - doar 12% au indicat că ar dori să obțină un împrumut în cursul anului următor. Majoritatea respondenților au spus că dacă ar avea nevoie de un împrumut, banca ar fi prima lor alegere. Studiul a descoperit, de asemenea, o lipsă a educației financiare și o cerere ridicată pentru formare continuă în dezvoltarea mai multor abilități de afaceri.

Instituțiile care oferă microfinanțare

Diviziunea dintre cele trei niveluri devine din ce în ce mai ștersă, deoarece potențialii clienți pot să aleagă între cel puțin doi creditori. Activitățile și grupurile-țintă ale AEÎ, ale OMF și ale băncilor se suprapun din ce în ce mai mult.

Asociațiile de Economii și Împrumut (AEÎ)

Primele AEÎ au fost create în 1997. În prezent există circa 400 AEÎ licențiate cu un număr total de membri de aproape 135,000¹. Fiind create în primul rând în calitate de finanțatori rurali, majoritatea AEÎ se află la sate și sunt limitate prin lege să deservescă clienți în cadrul unui sat sau raion (în dependență de tipul de licență).

Sediul și capacitățile AEÎ variază semnificativ, biroul unora reprezentând doar o masă într-un magazin separată cu o perdea și cu evidență contabilă pe suport de hârtie, în timp ce altele dețin oficii asemănătoare unor sucursale de bănci și folosesc software specializat. AEÎ sunt oficial independente de autoritățile publice și au relații limitate cu guvernul central, dar

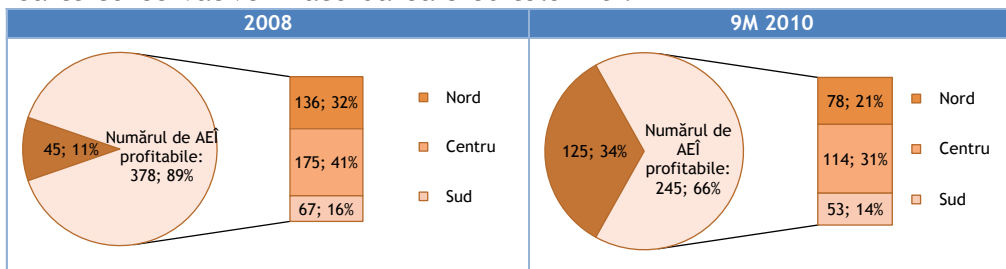
¹ Acest număr include persoanele care au aderat la mai multe AEÎ

ele deseori iau în chirie un spațiu din primărie și au același personal care este angajat și în cadrul primăriei. Aceste tendințe au dus uneori la conflicte de putere cu conducerea locală.

AEÎ sunt dependente de finanțare externă. Aproximativ 80% din creditele proprii ale AEÎ sunt oferite prin intermediul Corporației de Finanțare Rurală (CFR) sau Microinvest. Fiecare asociație ia credit numai de la una dintre aceste două instituții APEX. Numai 70 AEÎ sunt autorizate să accepte depozite de economii și numai 17 dintre ele dețin suficiente depozite pentru a opera independent de fondurile externe.

CFR și Microinvest reduc activitățile lor axate pe AEÎ și anticipează o creditare a microîntreprinderilor mai directă. CFR tinde spre un raport de 50-50 între clienți individuali și AEÎ, în timp ce Microinvest planifică să-și dubleze portofoliul de credite la 500 milioane MDL pe parcursul a cinci ani, ceea ce implică o reducere a creditării AEÎ, cu excepția cazului în care performanța financiară a acestora se va îmbunătăți considerabil. Această descreștere a finanțării AEÎ va lăsa mulți clienți mici fără acces la creditare, în timp ce microîntreprinderile mai mari vor primi împrumuturi de la OMF și bănci.

Creșterea și profitabilitatea record în 2008, stimulată de accesul liber la finanțare și mărirea împrumuturilor, a fost urmată de pierderi mari și o deteriorare statică a calității portofoliului de credite în 2009. Tehnologia de creditare a AEÎ, deși adecvată pentru credite foarte mici, într-o zonă geografică limitată, nu a fost adecvată pentru împrumuturi mai mari. De asemenea, controlul sporit din partea creditorilor AEÎ a scos la lumină probleme de management slab. Portofoliile și activele s-au înjumătățit, în timp ce PR total a crescut brusc de la 2.3% în 2007 la 21.2% în 2009. Această cifră a scăzut la 17.4% în 2010 după amortizarea creditelor restante cu mai mult de 180 de zile. Creditorii au limitat finanțarea AEÎ, forțând multe asociații să oprească creditarea și să aștepte rambursarea împrumuturilor curente. O treime din toate AEÎ au înregistrat pierderi până în septembrie 2010 și asociațiile rămân foarte conservative în acordarea creditelor noi.

Sursa: CNPF

Portofoliile de credite ale AEÎ sunt în mare parte pe termen scurt, deoarece propriile lor surse de finanțare oferă de obicei numai credite pe termen scurt sau mediu. Două treimi dintre respondenți în studiul microîntreprinderilor și întreprinderilor mici au spus că ar prefera un credit pe termen mediu de 13 - 48 luni. Două treimi dintre împrumuturile acordate de AEÎ sunt pentru sectorul agrar și agrobusiness².

De regulă, AEÎ sunt puternic expuse riscurilor potențial cauzate de:

- regiune mică de operare - diversificarea dificilă
- capacități și instrumente limitate de gestionare a riscurilor: resurse umane, managementul riscului, utilizarea garanțiilor

Un număr important de AEÎ vor fi nevoite să se închidă. Cauza primară este managementul slab. În viitor, există probabilitatea ca AEÎ să se împartă în două categorii: AEÎ mici de la sate, care vor continua să se axeze pe acordarea microîmprumuturilor pentru clienții rurali într-o regiune mică și "uniuni de creditare" mai mari, care vor apărea în baza celor mai puternice

² Acest număr ar putea fi exagerat deoarece înainte de anul 2008 AEÎ erau autorizate să ofere credite doar pentru "activități generatoare de profit".

AEÎ. Cele din urmă vor avea nevoie de asistență tehnică considerabilă și supraveghere din partea CNPF pentru a avea succes în activitatea lor.

Organizațiile de microfinanțare (OMF)

Din câteva zeci de OMF înregistrate, două organizații - Microinvest și Corporația de Finanțare Rurală (CFR) sunt cei mai importanți creditori ai microîntreprinderilor, precum și principalii creditori ai AEÎ din țară. Ambele organizații, fiind finanțate mai mult de către instituții financiare internaționale, s-au bucurat de o performanță excelentă în 2008, dar s-au confruntat cu rezultate sub nivelul mediu în următorul an din cauza declinului profitabilității clienților lor. Calitatea portofoliului de credite ale ambelor OMF a avut de suferit, rata împrumuturilor restante crescând simțitor. Microinvest a răspuns prin suspendarea eliberării de împrumuturi pentru clienți noi, în timp ce CFR a introdus norme prudențiale noi pentru AEÎ. Performanța variabilă a descurajat și alte OMF să finanțeze microîntreprinderile.

Băncile comerciale

Băncile comerciale oferă din ce în ce mai multe microcredite, alături de extinderea importantă a finanțării IMM. Cel puțin patru bănci au personal care se ocupă exclusiv de microcreditare și intenționează să-și mărească baza de clienți rurali. Băncile au avantajul rețelelor extinse de filiale, profesionalismului și capacității administrative puternice. Totuși, implicarea băncilor comerciale în microfinanțare a fost volatilă pe parcursul timpului. O tehnologie de creditare mai dezvoltată ar permite băncilor să acorde credite unui șir mai larg de afaceri cu cerințe de garanție mai puțin severe.

Relațiile externe și cu donatorii

Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF) s-a consolidat semnificativ față de crearea sa în 2007. Bucurându-se de sprijinul Băncii Mondiale, capacitatea sa este în creștere. CNPF a început auditarea tuturor AEÎ, astfel încât acest proces urmează a fi finalizat pentru toate asociațiile care dețin licența de categoria B în anul 2011. Majoritatea OMF doresc o implicare mai activă în elaborarea viitoarelor modificări normative.

Nu există nici o organizație centrală la nivel național care să servească instituțiile de microfinanțare. Federația Națională a Asociațiilor de Economii și Împrumut, care a servit în calitate de o organizație de lobby și formare, a fost închisă în 2007 fără înlocuire. Cu toate acestea, Microinvest și CFR au ONG-uri partenere care oferă asistență tehnică și instruire pentru AEÎ. Mai multe ONG-uri de dezvoltare lucrează cu AEÎ, în special Agenția Națională de Dezvoltare Rurală, care sprijină fermierii rurali și are o relație de lucru cu multe AEÎ.

O AEÎ Centrală a fost autorizată, dar nu este încă activă. Fondată de către asociații obișnuite, aceasta este abilitată prin lege să gestioneze un fond de lichiditate, să stabilească norme procedurale comune și să organizeze traininguri.

Comunitatea internațională a donatorilor este axată mai mult pe extinderea ofertei de produse și pe mobilizarea băncilor (mai degrabă decât AEI) în activitatea cu microîntreprinderile. În timp ce unii donatori, în special Fundația Soros și Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare recent au finanțat proiecte de consolidare a capacității de management a AEÎ, majoritatea donatorilor se axează acum pe bănci. Banca Mării Negre pentru Comerț și Dezvoltare, BERD, FEES, IFC, și FIDA au oferit linii de credit pentru băncile care oferă finanțare microîntreprinderilor. Asistența tehnică a fost în principal oferită de BERD și FEES.

Probleme și recomandări

Principalele probleme identificate și recomandările sunt:

- Microîntreprinderile nu au pregătire profesională suficientă pentru a-și dezvolta afacerea.
 - Recomandare: Mai multă instruire continuă.
- Date limitate despre numărul și caracteristica microîntreprinderilor implică imposibilitatea finanțatorilor de a-și evalua poziția pe piață și de a-și planifica activitățile pe viitor.
 - Recomandare: Biroul Național de Statistică trebuie să lucreze asupra aprovizionării cu date despre deținătorii de patentă, afacerile neformale (informația din anchetarea gospodăriilor) și gospodăriile țărănești. OMF ar trebui să prezinte rapoarte cel puțin trimestrial.
- AEÎ nu sunt pregătite să-și extindă oferta de produse și au un sistem slab de gestionare a riscurilor din cauza managementului slab.
 - Recomandare: Instruire și dezvoltare a capacității AEÎ.
- Informații limitate despre beneficiarii împrumuturilor contribuie la majorarea costurilor creditelor sau/și la cerințele sporite de garanție a creditului.
 - Recomandare: intensificarea promovării tehnologiilor de creditare în baza fluxului de numerar.
- Lipsa informației referitor la istoria de creditare a beneficiarilor sau situația lor actuală contribuie la sporirea riscurilor pentru creditorii.
 - Recomandare: Implementarea sprijinului biroului de credite și impunerea cerinței față de AEÎ și OMF de a prezenta informația despre clienți.
- AEÎ sunt conduse de o lege foarte detaliată, dar respectarea acesteia s-a dovedit a fi în unele cazuri problematică.
 - Recomandare: Modificarea cerințelor privind adunările membrilor și consolidarea capacităților.
- Nu există nici o AEÎ centrală.
 - Recomandare: Susținerea creării unei AEÎ centrale.
- Reglementarea OMF este foarte limitată, iar supravegherea din partea CNPF este practic inexistentă.
 - Recomandare: stabilirea normelor prudențiale minime și evaluarea necesității revizuirii complete a regulamentelor.